

Cum ați defini termenul „moral”?

Acțiuni morale, imorale, amorale

- (1) Acțiuni morale = acțiuni ce realizează o cerință morală
- (2) Acțiuni imorale = acțiuni ce contravin cerințelor moralității
- (3) Acțiuni amorale = acțiuni ce nu sunt nici în categoria (1), nici în categoria (2).

Întrebări:

- Există acțiuni ce aparțin mai multor categorii?
- Orice acțiune este parte a unui lanț causal: fac X pentru a face Y, fac Y pentru a face Z etc. Dacă o acțiune X este amorală (deschiderea laptop-ului), atunci o acțiune conectată causal (Y sau Z) poate căpăta valențe morale?

Bine/rău (moral/imoral), frumos/urât etc. = termeni evaluativi.

Ce lucruri pot fi morale sau imorale?

- Acțiuni (acțiunea de a fura este imorală)
- Persoane (X este o persoană rea)
- Intenții (intenția de a fura)

Probleme:

- dacă o persoană are intenții imorale dar niciodată nu acționează conform acelor intenții (nu le dă curs), putem spune că este o persoană imorală?
- Unele acțiuni pot avea consecințe benefice (oprirea unui război etc.), deși intențiile cu care au fost realizate nu au fost bune. Vom spune că acele intenții sunt bune?

- Termenii evaluativi sunt dependenți de o minte rațională? Sau ei există precum realitatea din jurul nostru (ex. Cum există copacul din fața ferestrei)?
- Termenii evaluativi sunt obiectivi?

Wittgenstein - *O conferință despre etică*

decată de valoare absolută. Dați-mi voie să vă explic acest lucru. Să presupunem că cineva dintre dumneavoastră este omniscient și, prin urmare, cunoaște toate mișcările tuturor corpurilor din lume, fie acestea vii sau moarte, și că, de asemenea, cunoaște toate stările mentale ale tuturor ființelor umane care au existat vreodată; și să presupunem că acest om a scris tot ce știe într-o carte mare. Atunci, această carte va conține întreaga descriere a lumii. Ceea ce vreau să spun este că această carte nu conține nimic din ceea ce noi am numit o judecată *etică* sau ceva ce ar putea implica logic o astfel de judecată. Ea conține desigur toate judecățile relative de valoare și toate propozițiile științifice adevărate, și, de fapt, toate propozițiile adevărate care pot fi alcătuite. Dar, toate faptele descrise, ca să zicem așa, stau la același nivel și, în același fel, toate propozițiile stau la același nivel. Nu există propoziții care, în vreun sens absolut, să fie sublime, importante sau banale. Poate că unii dintre dumneavoastră veți fi de acord cu

acest lucru și vă veți aminti de vorbele lui Hamlet: „Nimic nu-i bun sau rău, gîndirea doar le face așa.“ Dar aceasta poate duce din nou la o înțelegere greșită. Ceea ce spune Hamlet pare să implice că bun și rău, deși nu sînt calități ale lumii din afara noastră, sînt atribute pentru stările noastre mentale. Ceea ce vreau însă să spun este că o stare mentală, în măsura în care prin aceasta înțelegem un fapt pe care îl putem descrie, nu este în nici un sens etic bună sau rea. Dacă vom citi, de exemplu, în cartea lumii — de care vorbeam — descrierea unei crime, cu toate detaliile sale fizice și psihologice, simpla descriere a acestor fapte nu va conține nimic din ceea ce noi am putea să numim propoziție *etică*. Crima va fi exact la același nivel cu oricare alt eveniment, să zicem căderea unei pietre. Desigur, citirea acestei descrieri poate să ne producă durere sau minie, sau orice altă emoție, sau am putea citi despre durerea sau minia produsă de această crimă în sufletul altor oameni atunci cînd ei au aflat despre ea, dar toate acestea nu sînt decît fapte, fapte și iar fapte și nu etică. Și acum,

Etică vs. Morală

- **Etica** și **morală** se referă la conduita “adekvată” și “inadekvată”.
- Chiar dacă uneori sunt folosite ca sinonime, există diferențe: **etica** se referă la **normele stabilite de o sursă externă**, de ex., codul de conduită la locul de muncă sau principiile diferitelor religii. **Morală** se referă la **propriile principii despre bine și rău**.

- Etica reprezintă standardele externe stabilite de instituții, grupuri sau o cultură din care face parte o anumită persoană.
- Morala este, de asemenea, influențată de cultură sau societate, însă reprezintă principiile personale create și susținute de fiecare persoană.

- Care norme sunt mai importante? Cele stabilite intern sau cele stabilite extern?
- De ce?
- Puteți da câteva exemple?

Conflicte între etică și morală

- Un exemplu de conflict între etică și morală constă în activitatea avocatului apărării. Morala sa îi poate dicta că omorul este reprobabil, iar criminalii ar trebui pedepsiți, însă etica sa profesională de avocat îi dictează să își apere clientul depunând toate diligențele necesare. *Chiar dacă știe că acesta este vinovat?*
- Un alt exemplu, din domeniul medical. În cele mai multe țări ale lumii, medicul nu poate eutanasia un pacient, nici la solicitarea acestuia, conform standardelor eticii profesionale. Cu toate acestea, același medic poate avea convingerea *personală* că este dreptul pacientului să moară în conformitate cu propria moralitate.

(Exemple preluate din “**Etică și morală**” - Iver Huitfeldt)

Principii, valori și reguli morale

Principiu: Tratează umanitatea, atât în persoana ta, cât și în persoana altora, întotdeauna ca scop în sine și niciodată doar ca mijloc.

- O propoziție generală (cuantificată universal).
- Un ghid pentru acțiune.

Problemă: Nu ne spune cu precizie ce trebuie să facem.

Principii, valori și reguli morale

Valoare morală: Libertatea este o valoare importantă a vieții academice.

- Deci: o acțiune care atentează la libertatea membrilor comunității academice este imorală.

Observație: Principiile fac referire la valori (=libertatea, egalitatea etc.)

Problemă: Dar obținem un algoritm care să ne spună ce acțiuni sunt morale, ce acțiuni sunt imorale? Știm ce trebuie să facem și ce trebuie să nu facem?

Principii, valori și reguli morale

Regulă morală : Să nu furi!

- Spre deosebire de cazurile de mai sus, în acest caz ni se spune exact ce să (nu) facem!
- Ce nu știm, în genere, atunci când vorbim despre reguli morale:
 - (a) În ce context trebuie să aplicăm o regulă?
 - (b) Chiar este justificată (întemeiată) regula?

Chiar dacă X este o regulă care ne spune ce este bine să facem, cum știm dacă regula respectivă este bună?

Adică: who watches the watchmen?

Cum analizăm o problemă etică

Cum evaluăm moral o situație?

(1) Ne vedem adeseori în postura de a ne folosi **intuițiile morale**.

Exemple: canibalismul.

Problemă: adeseori, intuițiile morale sunt influențate de factori irelevanți moral (spre exemplu: gusturi, preferințe, reacții emoționale).

(2) Apelăm la reguli (imperative) intuitive de tipul: “să nu minți” etc.

Problemă: regulile nu sunt suficient de flexibile în anumite situații => ne pot prezice comportamente intuitiv imorale (a minți poate fi benefic în anumite situații).

(3) Analizăm din perspectiva unor sisteme etice – etica fericirii generale (utilitarismul), etica respectului față de persoane, etica vieții virtuose.

Etica fericirii generale

- Evaluăm moralitatea unei acțiuni în funcție de consecințele ei!
- Scopul moral ultim al oricărei acțiuni = fericirea generală:

Principiul utilității: o acțiune este morală dacă produce cea mai mare cantitate de fericire pentru cel mai mare număr de oameni.

Proponent principal: John Stuart Mill (1806 – 1873).

Avantaj: Este foarte ușor să comparăm moralitatea acțiunilor: acțiunea A este mai bună decât acțiunea B dacă A produce mai multă fericire unui număr mai mare de oameni decât acțiunea B.

-- Avem un răspuns simplu la problema tramvaiului.

Dezavantaj: Cum puteam cuantifica fericirea? Ce este o unitate de fericire (plăcere)?

Utilitarianism

- Faptul că o acțiune este corectă sau incorectă depinde de consecințele sale
 - utilitarismul – consecințele evaluate din punctul de vedere al utilității
 - utilitarism – acțiunea corectă este cea care maximizează utilitatea.

- Utilitate pozitivă – plăcere
- Utilitate negativă – durere

- Decizia utilitaristă
 - a. Identifică toate variantele de acțiune posibile.
 - b. Identifică toate părțile afectate de acțiunile posibile.
 - c. Determină cum e afectată fiecare parte (negativ sau pozitiv).
 - d. În măsura în care e posibil, încearcă să estimezi care acțiune aduce utilitate maximă.

Exemplu utilitarism

		Persoane afectate		
		P ₁ (agentul acțiunii)	P ₂	P ₃
Acțiuni posibile	A	-1	2	3
	B	1	1	1
	C	6	-2	-2

You've been on a cruise for two days when there's an accident that forces everyone on board to abandon ship. During the evacuation, one of the boats is damaged, leaving it with a hole that fills it with water. You figure that with 10 people in the boat, you can keep the boat afloat by having nine people scoop the filling water out by hand for 10 minutes while the 10th person rests. After that person's 10-minute rest, he or she will get back to work while another person rests, and so on. This should keep the boat from sinking long enough for a rescue team to find you as long as it happens within five hours. You're taking your first break when you notice your best friend in a sound lifeboat with only nine people in it and he beckons you to swim over and join them so you won't have to keep bailing out water. If you leave the people in the sinking boat, they will only be able to stay afloat for two hours instead of five, decreasing their chance of being rescued, but securing yours.

You and your son are prisoners at a concentration camp. Your son tried to escape but was recaptured and sentenced to hang at the gallows. To send a message to all others who may try to escape, the guard orders you to pull the chair out from under your son; if you refuse, the guard will kill your son and another innocent person in the camp. What do you do?

BIGGEST LIFE'S TRAP

Critici

Dificultatea de a cunoaște exact consecințele.

Ex.: De pildă, un angajat știe că unul dintre colegii săi nu respectă în mod constant anumite proceduri în procesul de producție, ceea ce însă nu a adus până acum consecințe negative. Ar trebui respectivul angajat să își sesizeze șeful direct? Problemă: Nu poate ști consecințele: ce se va întâmpla dacă își sesizează șeful? Dar dacă nu sesizează?

Critici

- **Dificultatea cuantificării.**
- **Problema comparației interpersonale a utilității.**
Daunele sunt aduse unor indivizi diferiți: angajatului neatent și, poate, consumatorilor. Cum pot fi comparate utilitățile aduse unor indivizi diferiți? Cine ar trebui să atribuie aceste utilități?
- **Utilitarismul nu ia în considerare drepturile celor afectați.**

În unele cazuri, acțiunea care aduce utilitate maximă încalcă drepturile uneia dintre părți. Este acest lucru acceptabil?

Un șef de departament află că unul dintre angajați a făcut o greșeală. Presat de șeful său, trebuie să sancționeze pe cineva. Vrea să aplice cea mai ușoară sancțiune. Din păcate, află că cel care a făcut greșeala este un angajat cu probleme familiale. Este a doua sa greșeală, iar managerul îl va concedia. Managerul vrea să îl pedepsească pe cel nevinovat. Este corect din punct de vedere moral?

Utilitarismul acțional vs. utilitarismul regulii

Situație: un om sărac fură de la unul bogat.

- Trebuie să ținem cont de toate consecințele aplicării unei reguli de acest tip.
- Par a exista două tipuri de utilitarism
 - ☐ utilitarismul acțional – calculul utilității pentru fiecare acțiune.
 - ☐ utilitarismul regulii – calculul utilității aduse de aplicarea generală în societate a respectivei reguli (Acționează conform regulii care, aplicată general în societate, aduce utilitate maximă).

THE ONES
WHO WALK
AWAY FROM
OMELAS

URSULA K.
LE GUIN

THE PAPER
BOOKS

Let's take a coffee break and talk

- Humans are inherently good
- Humans are not inherently good

Deontology

1. O acțiune este corectă dacă este în acord cu un set de datorii morale.
2. Consecințele acțiunii nu sunt relevante.

Probleme

1. **Care datorie este mai importantă**

Directorul unei companii este pe cale să încheie un contract pentru a începe o afacere, dar ulterior află ceva și își dă seama că desfășurarea afacerii ar afecta mediul. Ar trebui să renunțe?

1. Conflict între datorii: datoria de a nu afecta mediul (derivată din datoria de a nu afecta în mod negativ oamenii) vs. datoria de a respecta angajamentele

2. **Limitele unei datorii**

ex.: ce implică datoria de a spune adevărul?

Kantianismul

1. **Intenția este relevantă**, consecințele nu.
2. **Universalitatea** (Imperativul categoric – prima formulare):
Acționează conform unei maxime care ai putea dori să devină lege universală, fără ca acest lucru să conducă la contradicție.
3. **Respectarea oamenilor** (imperativul categoric – formularea a doua): Acționează astfel încât să tratezi umanitatea, în persoana ta sau în persoana celorlalți, și ca scop în sine, nu numai ca mijloc.

Intenția este relevantă

1. Intenția este relevantă, consecințele nu.

O acțiune poate fi morală chiar atunci când consecințele sunt negative.

Ex.: Spui adevărul și rezultatul este rău (de exemplu îi spui șefului cine a făcut o greșeală, iar respectivul este concediat).

- utilitarism: să evaluăm consecințele și poate cea mai bună soluție este să nu spunem adevărul.
- Kant: acțiunea ta este corectă dpdv moral: spui adevărul și respecti o datorie, consecințele nu sunt relevante.

2. Trebuie să îți respecti datoriile morale în toate situațiile și nu trebuie să faci excepții pentru a crește utilitatea totală.

- în unele cazuri excepțiile par acceptabile deoarece cresc utilitatea totală.

Ex.: Într-o companie este în vigoare o regulă, iar un angajat crede că încălcarea ei va conduce la avantaje semnificative.

- utilitarism (cel puțin al acțiunii): poți încălca regula.
- Kant: nu trebuie să încalci regula pentru a crește utilitatea.

Intenția este relevantă (II)

3. Exact aceeași acțiune poate fi morală (și demnă de laudă) sau nu, depinzând de intenția agentului.

Exemplu: un comerciant vinde numai produse bune și sigure, ...

- utilitarism (și teoria interesului rațional): comerciantul acționează în mod moral.
- Kant: comerciantul acționează morală numai dacă intenția sa nu este aceea de a câștiga reputație, pentru a avea mai mulți clienți și profit mai mare. Dacă așa se întâmplă, atunci comerciantul acționează în mod interesat

Intenția este relevantă (III)

A acționa din datorie/ conform datoriei (Exemplu: Am găsit un portofel plin cu bani și mă gândesc dacă să îl returnez proprietarului)

- a acționa conform datoriei și din datorie: să returnez portofelul, chiar dacă sunt sigur că nu voi fi văzut sau prins dacă îl iau → **acțiune morală.**
- a acționa conform datoriei, dar nu din datorie: a returna portofelul, deoarece cineva m-ar putea vedea → **nu este o acțiune morală și demnă de laudă.**
- a nu acționa nici conform datoriei, nici din datorie: să iau portofelul, pentru că am nevoie de bani. → **acțiune imorală**
- a nu acționa conform datoriei, dar din datorie: să nu dau înapoi portofelul, pentru că eu cred că acest lucru este corect → **caz complex, nu este o acțiune morală.**

Problema 1

Ești într-o comisie de concurs și vrei să îți ajuți un prieten să câștige în fața unui contracandidat mai calificat. Este acest lucru corect?

Maxima ta: Ajută-ți prietenul să câștige în toate situațiile (chiar să câștige ceva ce nu merită).

Intenția ta este bună, să îți ajuți prietenul, deci acțiunea e corectă.

Testul universalizării:

- i) Maxima nu poate fi universalizată: Cel puțin în anumite situații, doi membri ai comisiei doresc acest lucru: să își ajute prietenul, ceea ce ar fi imposibil.
- ii) Reversibilitatea: dacă ai fi un candidat nefericit care ar concura împotriva unui candidat cu prieteni în comisie, nu ai dori acest lucru.

Problema 2

Ești un angajat și afli că s-a întâmplat un accident în fabrica în care lucrezi. Managerii vor să ascundă accidentul și știi că dacă se află fabrica va fi închisă.

Ce trebuie să faci?

- utilitarism: trebuie evaluate consecințele.
- Kant: trebuie să raportezi, pentru că aceasta e datoria ta. Consecințele nu sunt relevante.

Problema 3

Ești directorul unui departament și unul dintre angajații tăi face o greșeală. Trebuie să aplici o sancțiune și vrei să o aplici pe cea mai ușoară. Din păcate, afli că cel vinovat a mai făcut o greșeală mare și va fi probabil concediat. Vrei să pedepsești un om nevinovat care are o imagine bună. Ar fi corect?

Aplicare greșită: da, intenția este bună.

Aplicare corectă: Nu, pentru că l-ai folosi pe cel nevinovat în avantajul celui vinovat.

Etica vieții virtuoase

Punct de plecare: existența unor persoane cu un comportament exemplar din punct de vedere moral (Socrate, Dalai Lama, Gandhi etc.).

Raționament (ideea de bază):

- (1) X este o persoană virtuoasă.
- (2) Dacă X realizează acțiunea A, atunci A este o acțiune bună
- (3) Dacă vreau ca acțiunea mea B să fie bună, trebuie să fiu o persoană asemănătoare lui X.

Observație: calitatea morală a acțiunii decurge din calitatea caracterului persoanei respective (caracterul virtuos).

Atunci: cum mă pot asigura că sunt o persoană virtuoasă? Căpătând:

- (1) virtuți morale: curajul, cumpătarea, mărinimia
- (2) virtuți intelectuale: înțelepciunea, inteligența, discernământul

Probleme: lista este completă și corectă? Circularitate?

Etica - Religie

- Sunt etica și religia același lucru?
- *Dilema lui Eutifron*

Dumnezeu poruncește o acțiune pentru că este morală, sau o acțiune este morală pentru că Dumnezeu o poruncește?

A 17 year old boy is brought into the emergency room, gravely injured. He needs a heart transplant, but there is a limited amount of hearts available, and the kid has been on drugs. Unfortunately, it is quite likely that he will overdose and die in the next few years.

At the same time, an older lady is brought into the emergency room. She also needs a heart transplant. She is well into her seventies but is loved by her grandchildren and is an active tennis player. She has not finalized her will.

Both people desperately need a heart transplant. They will die otherwise.

There are two people.

There is one heart.

It is your choice. No computer can help you. The decision will rest on your shoulders.

And the time is ticking down.